

Dr. Luminița GIURGIU

1934. CEREMONIALUL DE REÎNHUMARE A DOMNITORULUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

În perioada interbelică, în atenția Consiliului de Miniștri au stat și desfășurarea unor ceremoniale prin care opiniei publice să i se inducă sentimente de mândrie față de trecutul glorios, de apartenență la o istorie plină de fapte mărețe, înălțătoare.

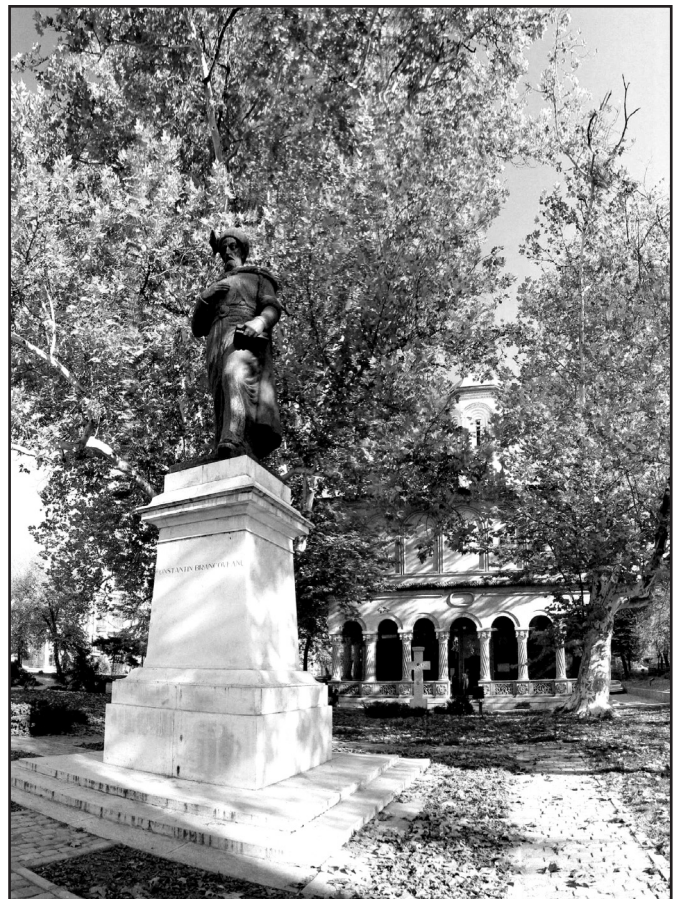
Alături de Mihai Viteazul, Dimitrie Cantemir s-a aflat și Constantin Brâncoveanu. Lunga sa domnie, începută în anul 1688, s-a încheiat în mod tragic la 15 august 1714. Epoca este una a negocierilor, echilibrului, a relațiilor interpersonale cu liderii contemporani lui. Țara Românească a reușit să-și mențină autonomia între Imperiile Otoman, Țarist și Habsburgic. În această perioadă de liniște Constantin Brâncoveanu a inițiat o politică de dezvoltare a culturii, de construire a unor așezăminte laice și bisericești, care se disting printr-un stil arhitectural propriu.

Averea imensă, dar și intrigile au determinat sfârșitul său tragic. Refuzând trecerea la mahomedanism în schimbul libertății, Constantin Brâncoveanu a preferat moartea în demnitate alături de cei patru fii ai săi și de sfetnicul Ianache Văcărescu. Data de 15 august - Praznicul Adormirii Maicii Domnului - a reprezentat sfârșitul unei mari personalități. Au fost decapitați la laly-Kioșc, în apropierea Marelui Serai, în prezența sultanului Ahmed al III-lea, a vizirului Gin Ali, precum și a ambasadiorilor marilor puteri europene. Trupurile celor șase martiri au fost aruncate în apele Bosforului, iar capetele au fost înfipite în zidurile seraiului unde au stat trei zile. Pe ascuns, rămășițele au fost îngropate, nu departe, în Insula Halchi, în Biserica Mănăstirii Maicii Domnului, căreia Constantin Brâncoveanu îi făcuse danii.

Doamna Marica, după închisoarea și exilul impus de otomani, s-a reîntors în țară în anul 1716. În anul 1720 a adus și înhumat osemintele lui Constantin Brâncoveanu în Biserica Sfântul Gheorghe Nou, între mormintele lui Ion Mavrocordat și Grigorie Brâncoveanu. Pe lespedea mormântului nu a fost înscris numele, ci a fost săpată numai stema Țării Românești.

În anul 1934, la inițiativa patriarhului Miron Cristea, cu prilejul praznicului Sfinților Mari Împărați, întocmai cu Apostolii, Constantin și mama sa Elena, sicriul cu osemintele Domnului Constantin Brâncoveanu au fost aduse, în cadrul unei fastuoase ceremonii, la Catedrala Patriarhală, unde s-a desfășurat procesiunea religioasă, după care au fost reînnumerate în Biserica Sfântul Gheorghe Nou, unde se regăsesc și astăzi. Programul solemnității desfășurate în București se regăsește în fondul creat de Președinția Consiliului de Miniștri.

Din anul 1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe îi va trece pe cei șase în rândul sfinților, cu zi de prăznuire 16 august.

Biserica Sf. Gheorghe Nou

* * *

Nr. 2378 din 19 mai 1934

Domnule Ministru,

Am onoarea a vă înainta odată cu aceasta, Programul pentru comemorarea și reînnumarea osemintelor marelui martir domnitor Constantin Brâncoveanu și vă rugăm din partea dlui. Prim-ministru să binevoiți a da dispozițiile ce le veți găsi de cuviință pentru executarea lui, în ce privește Departamentul Dvs.

Totodată vă rugăm să binevoiți a desemna un funcționar care să ia contact cu Prefectul Poliției pentru fixarea străzilor și a locului pe trotuar ce urmează să-l ocupe fiecare școală din Capitală, care va fi plasată, conform programului de la Patriarhie, până la Biserica Sf. Gheorghe Nou, pe tot parcursul ce-l va urma cortegiul.

Se vor da de asemeni, dispozițiile necesare în ceea ce privește Clerul.

Secretar general,

Şeful Serviciului Secretariatului

Domnului ministru al Instrucțiunii, Cultelor și Artelor.

* * *

PROGRAMUL Comemorării martirului Constantin Brâncoveanu

Notă introductivă

Ceremonia comemorării măritului Constantin Brâncoveanu, va avea loc în ziua de 21 mai 1934, cu următorul program:

În dimineața zilei de 21 mai a.c. se va săvârși în paraclisul Palatului Patriarhal Liturghie de pomenire pentru domnitorul martir Constantin Brâncoveanu, de către clerul Sfintei Patriarhii (fără cor) în prezența I.P.S. Patriarh și a PP. SS. membrii care vor fi de față. Serviciul religios se va sfârși cel mai târziu la orele 8.30-9.00.

În acest timp sicriul cu relicvele Marelui Constantin se va afla în mijlocul paraclisului sub policandru, așezat pe un catafalc anume amenajat din timp.

Între orele 9-10 urmează sosirea M.S. Regelui, M.S. Marelui Voievod Mihai, M.S. Reginei Mamă, M.S. Regina Elisabeta, A.S.R. Principele Nicolae cu toată Curtea, Corpului Diplomatic, Primului ministru cu întreg Guvernul, înaltelor autorități militare, civile și PP. SS. membrii ai Sf. Sinod.

La orele 10 fix patru episcopi ridică sicriul cu oseminte și-l duc pe drumul indicat în protocol în curtea Sf. Mitropolii, în fața bisericii catedrale, așezându-l pe catafalc.

Urmează imediat parastasul de pomenire, în prezența M.S. Regelui, Curții Regale, reprezentanților străini, Guvernului și a înaltelor autorități civile și militare.

După săvârșirea parastasului începe procesiunea în sunete de clopote și salve de tunuri pe parcursul indicat, până la Biserica Sf. Gheorghe Nou, unde se oficiază, un trisaghion, iar sicriul se coboară în cripta din biserică, din vreme pregătită. Pe tot parcursul se fac trei opriri la: Biserica Domnița Bălașa, ctitorie brâncovenească, în fața Universității și la Biserica Sf. Gheorghe Nou.

Desfășurarea programului.

20 mai a.c.: Preotul C. Popescu, parohul Bisericii Sf. Gheorghe Nou și cu arhim. Filaret Jocu și protos. Nicodem Zamfirescu, arhid. Evghenie Orghidan și ierod. Lavru, slujitori ai Patriarhiei, înveșmântați, preoții cu epitrahil și diaconii în stihare, la orele 6 p.m., după rostirea unui trisaghion, vor ridica sicriul cu osemintele domnitorului Constantin Brâncoveanu și le vor transporta la Sf. Patriarhie, unde le vor depune în paraclisul Patriarhal.

La ora 7: clerul și cântăreții ai Patriarhiei cu P.S. Platon Ploșteanu vicar, vor săvârși Sfânta Priveghere, vestită Capitalei de clopotul cel mare și de clopotele tuturor bisericilor din oraș.

În cursul nopții candelile vor arde fără încetare, patru făclii de ceară curată vor străjui catafalcul la colțuri, iar din ceas în ceas, tinerii monahi ai Seminarului Călugăresc din Sfânta Mănăstire Cernica – patru câte patru – vor priveghea la căpătâi, rostind – după o ordine înainte stabilită – psalmii de umilință ai împăratului David.

21 mai a.c.:

Dis-de-diminează, ora 7-8.30, P.S. Arhiepiscopul Titu Târgovișteanul sau în lipsă P.S. Arhiepiscopul Platon Ploșteanu, împreună cu clerul catedralei, preoții: arhim. Filaret Jocu și protos. Nicodem Zamfirescu și diaconii: arhid. Evghenie și ierod. Lavru vor sluji Sfânta Liturghie, răspunsurile fiind date de cei patru cântăreți ai Patriarhiei. Sunt de față: I.P.S. Patriarh al României, PP. SS. membrii ai Sf. Sinod și înaltele autorități care vor fi de față. În timpul Sf. Liturghii, sicriul cu osemintele rămâne la locul său, adică în mijlocul paraclisului, străjuit de patru ieromonahi sau ierodiaconi de la Seminarul Monahal Cernica, fiind îmbrăcați curat, cu camilafcă, metanie și lumini de ceară curată având în mână.

Între orele 9-9.45 vor ocupa locurile specificate în planul întocmit de noi, de comun acord cu Prefectul Poliției, în curtea Mitropoliei, invitații: I.P.S. Patriarh al României, PP. SS. membrii ai Sf. Sinod, mitropoliți și episcopii străini, Corpul Diplomatic, invitați străini, președintele Consiliului de Miniștri, membrii Guvernului, înaltele autorități civile și militare, corul învățătorilor sub conducerea prof. N. Oancea. Nimeni nu pătrunde în curtea Sf. Patriarhiei, fără de invitație specială eliberată de autoritățile competente și anume: Președinția Consiliului de Miniștri pentru înaltele autorități civile, Ministerul de Externe pentru Corpul Diplomatic, Ministerul de Război pentru autoritățile militare, Prefectura Poliției pentru cler, oaspeți și alte persoane.

Ministerul de Interne prin Siguranța și Prefectura Capitalei va ordona să se așeze gărzi la cele două căi de pătrundere în curtea Mitropoliei, delegații săi [vor controla] riguros toate invitațiile. Pentru identificarea clerului, în comisia de control va lua parte Pc. Protoereu al capitalei Traian Vintilescu.

La ora 9.55 autoritățile specificate găsindu-se de față la locurile indicate, sosește M.S. Regele cu toată Curtea, care este întâmpinat și condus la locul său de I.P.S. Patriarh.

Imediat după sosirea M.S. Regelui, pornește cortegiul, cu osemintele Domnitorului din mijlocul paraclisului care se desfășoară precum urmează:

În frunte se găsesc 16 călugări, patru înainte, fără nimic în mână și 12 cu ripide, aleși dintre elevii Seminarului Cernica, îmbrăcați în mantie, cu camilafcă și metanie, aranjați patru câte patru, după înălțime, cei mai mărunți înainte și cei mai înalți pe urmă.

După ei vin diaconii Patriarhiei cu potcapuri în cap, înveșmântați și cu cădelnițe în mână: ierod. Petru și Nicolae înainte, purtând lumânări și apoi ierod. Evghenie și Lavru cu trichere și dichere, cădind. Urmează: arhim. Iustin Șerbănescu, protos. Nicodem Zamfirescu, împreună, iar după ei: arhim. Filaret Jocu și arhim. Serafim Georgescu starețul Sfintei Mănăstiri Sinaia. Toți preoții sunt înveșmântați cu epitrahil și sftă, poartă camilafcă și bastoane în mână.

Îndată, după ei, vine sicriul cu oseminte purtat de patru arhierii: P.S. Tit Târgovișteanu, vicarul Sfintei Patriarhii și P.S. Grigore Botoșaneanul, vicarul Sfintei Mitropolii a Moldovei, înainte, iar la urmă: D.S. Grigore al Aradului și P.S. Nifon al

Huşilor. Sunt înveşmântaţi cu: epitrahil şi omofor, şi poartă camilafce. Ei duc sicriul cu oseminte pe umeri.

La pornirea cortegiului din paraclis, cântă corul Oancea: „Plâng şi mă tânguiesc...”

Parcursul cortegiului este acesta: plecarea din mijlocul paraclisului, sala paraclisului, salonul cel mic, holul Palatului, ieşirea prin intrarea principală a Palatului şi coborârea pe treptele Palatului până la masa din curte.

În curte se află o masă. Masa este îmbrăcată în pluş de culoarea vişinei putrede, ca poala Sfintei Mese. Pe masă se găsesc două sfeşnice cu picioare.

Venind cortegiul, cei 16 călugări trec în careul corului la locul rezervat lor, diaconii, preoţii şi arhieriei la locurile lor şi imediat începe parastasul.

Parastasul se oficiază de I.P.S. Patriarh Miron, înconjurat de înaltul cler. Răspunsurile se dau de corul dlui Oancea. Toate după un tipic anume rânduit, în care se va specifica slujba, cine şi ce trebuie să răspundă fiecare. Tipicul se comunică din vreme personalului şi se face repetiţie mai înainte.

Înainte de „Veşnica Pomenire” Sanctitatea Sa Patriarhul cuvântează.

La „Veşnica Pomenire”, un călugăr aşezat pe treptele Catedralei, cu mantie şi camilafcă dă în toacă, răspunde clopotul cel mare şi clopotele oraşului, se trag 101 lovituri de tunuri după care se desfăşoară procesiunea în acest chip:

Organele în drept, Preşedinţia Consiliului de Miniştrii, sesizate de noi, vor aranja ca pe tot parcursul procesiunii străzile să fie măturate, aşternute cu nisip şi udate, casele, prăvăliile şi instituţiile pavoazate cu drapele şi coroane naţionale. Circulaţia pietonilor şi autovehiculelor întreruptă de la o anumită oră. Şcolile, după gradul lor de învăţământ, masate în puncte precise, începând de la Patriarhie, până la ora 9 fix cel mai târziu. Din loc în loc aranjate muzici militare, care să intoneze „Rugăciunea”, când cortegiul ajunge în dreptul lor.

Ordinea va fi menţinută de: Armată, Jandarmerie, Poliţie şi Siguranţă. Pe tot parcursul vor fi înşirate rânduri de jandarmi sau şi alte arme: unul în faţă şi altul în spate, pe trotuare unii pe dreapta, iar pe stânga şcolile. În spatele lor şcolile, începând în mod ierarhic chiar din Piaţa Bibescu Vodă, Biserica Sf. Gheorghe Nou, dincolo de grilaj, curtea ei prin urmare, înconjurată de armată, care să împiedice îmbulzeala publicului. Cortegiul va fi încadrat la jandarmi în ţinută, escorta regală sau şi de poliţişti, mergând pe lângă bordura trotuarului, la distanţe reglementare şi mişcându-se odată cu cortegiul.

Cortegiul se alcătuieste şi se mişcă în felul următor:

În Piaţa Bibescu Vodă, chiar la intrarea aleii către Patriarhie se găseşte un cordon de deschidere a cortegiului, iar lângă el trăsura prefectului de poliţie, care vine aici după ce prefectul a condus în curte Patriarhiei pe M.S. regele.

În capul aleii din dreapta, cum mergi spre ieşire se află paracliserul Nicolae Cenuşe, de la Patriarhie, îmbrăcat în vesminte şi purtând crucea patriarhală. După el vin cântăreţii din oraş cu prapore, îmbrăcaţi în orar şi stihar şi cei patru cântăreţi ai Patriarhiei, în ordinea stabilită, înveşmântaţi şi cu lumini în mână. Apoi corul „Carmen” sub conducerea dlui prof. I. Chirescu sau în lipsa acestuia corul Bisericii Amzei, de sub conducerea dlui prof. N. Lungu, care să cânte pe tot timpul procesiunii bucăţile stabilite cu ei în de comun acord. Corul stă aşezat în grup compact, după voci, pregătit să

înceapă cântarea la timpul rânduit.

După cor urmează călugăriţele din eparhie şi din ţară, îmbrăcate în camilafcă şi cu lumini în mână, iar îndată stareţele, îmbrăcate cu camilafcă şi cu mantie, cu lumânări şi bastoane în mână. Stareţele vor urma ordinea vârstei şi a rangurilor: adică cele tinere întâi, cele bătrâne după ele, iar cele cu cruce în urma acestora. La urma călugăriţelor vine Seminarul Monahal Cernica cu elevii săi, tot după ordinea vârstei a hirotoniei şi a rangurilor şi imediat călugării din ţară şi apoi stareţii mănăstirilor, păstrând aceiaşi dispoziţie ca şi stareţele. Marele ecleziarh arhim. Galaction Cordun sau delegatul său pâr. prof. ierodiacon Firmilian, îi va aşeza în ordine mai înainte de pornire.

După aceştia urmează diaconii Capitalei, în stihar şi cu culioane, purtând în mâine lumini, cădelniţe şi ripide, aşezaţi în ordinea aici stabilită: lumini, cădelniţe şi ripide.

Urmează apoi preoţii Capitalei cu epitrahil culion şi brâu şi cu cruce în mână. Cei tineri înainte, cei bătrâni şi apoi cei cu ranguri. Aceştia din urmă vor purta însemnele rangurilor sau dregătorilor lor: adică brăie de distincţie, culionul colorat şi crucea.

După cinci rânduri de preoţi, aşezaţi în rând patru câte patru, vine la distanţă de un metru un protopop, care să supravegheze ordinea, buna rânduială şi cuviinţa, îmbrăcat ca şi preotul, cu culion roşu cu lumină şi baston în mână.

După preoţii Capitalei vin consilierii: preoţii Negulescu, Dron, Elehorsch, Comerzan, lordănescu, Bulacu, Moldovan şi Crăciunescu.

Călugăriţele, călugării, diaconii şi preoţii, începând de la Patriarhie, în dreptul intrării în Camera Deputaţilor şi până în Piaţa Bibescu Vodă, acolo unde va ajunge şirul lor, sunt orânduieţi, pe alea din dreapta, cum mergi către ieşire, pe marginile trotuarelor: doi într-o parte şi doi în cealaltă parte a aleii. Lângă bordură în faţa lor se găsesc, din distanţă în distanţă, jandarmii care încadrează cortegiul şi se mişcă împreună cu el, iar în spatele lor şirul dublu al soldaţilor, care menţin ordinea.

La semnalul de pornire, cele două şiruri se unesc în mijlocul aleii, aşa ca să meargă patru câte patru.

Plecarea cortegiului se face astfel:

După cuvântarea I.P.S. Patriarh, diaconul Lavru rosteşte „Întru fericita adormire...”, călugărul din faţa Bisericii Catedrale loveşte în toacă, clopotul cel mare începe să sune, iar după el clopotele bisericilor. Tunurilor forturilor răspund cu 101 lovituri de tun, iar călugării, diaconii şi preoţii din cortegiul coboară după trotuar şi se încolonează.

În acest timp clerul cântă „Veşnica Pomenire” I.P.S. Patriarh rosteşte: „Pentru rugăciunile...” Corul răspunde: Amin şi îndată porneşte cântând... şi se încolonează la spatele consilierilor.

Urmează arhieriei, episcopii şi mitropoliţii patru câte patru şi în ordine ierarhică, toţi în epitrahil, omofor, camilafcă şi cu bastoane în mână.

Vine îndată I.P.S. Patriarh, încadrat de: arhim. Iustin Şerbănescu şi protos. Nicodem Zamfirescu înainte şi arhim. Filaret Jocu şi Serafim Georgescu după. Apoi cei patru diaconi ai Patriarhiei: Petru şi Nicolae înainte, Evghenie şi Lavru în urmă, având în mâini: cădelniţe şi lumini, primii lumânări, cei din urmă trichere şi dicher.

Îndată cei 16 călugări în mantie şi camilafce şi metanii ies din rândul corului şi se aşează: patru înainte purtând ripide,

patru apucă sicriul și-l poartă pe umeri, patru îi încadrează pentru schimb, iar patru cu ripide vin în urmă.

Distanța între sicriu și între călugării cu ripide și înainte și înapoi este de un metru.

După aceștia urmează: M.S. Regele, Prințul Brâncoveanu, dra Bibescu, Curtea Regală, Președintele Consiliului, Guvernul etc. Corpul Diplomatic, invitații, clericii (străini) militari, civilii.

Între sicriu încadrat de călugări și între diaconii dinainte se păstrează distanță de patru metri, iar între sicriu și înalta asistență care urmează, distanța de trei metri.

Cortegiul este închis de un alt cordon de jandarmi.

După ce se termină încolonarea toaca dă semnalul de plecare, clopotele sună, iar cortegiul se mișcă. Călugărul cu toaca rămâne la locul său și apoi se dezbracă.

Procesiunea se desfășoară pe următorul parcurs:

Curtea Sf. Patriarhiei, pornirea prin fața Camerei Deputaților, alea din dreapta, Piața Bibescu Vodă, str. Bibescu Vodă, Bdul Maria, Splaiul Independenței [Spitalul] Brâncovenesc, Piața Senatului, Cal. Victoriei până la Alcalay, Bdul Academiei, str. Colței, Biserica Sf. Gheorghe Nou.

Pe tot acest parcurs, muzicile militare vor intona „Rugăciunea” când fruntea cortegiului ajunge în dreptul lor, și vor înceta după scurgerea cordonului de închidere.

Se fac trei stări: la Biserica Domnița Bălașa, ctitorie brâncovenească, Universitate și Biserica Sf. Gheorghe Nou.

Când sicriul cu oseminte ajunge în aceste puncte în fața lor, cărmacii grupelor, protopopi și stareți, în mod discret, dau cuvânt de oprire. Corul din frunte încetează. Iar diaconii: Evghenie la Domnița Bălașa, Lavru la Universitate și Petru la Sf. Gheorghe rostesc ectenia mică a morților. Ecfonisul „Că Tu ești Învierea...” îl rostesc: la Domnița Bălașa I.P.S. Patriarh, la Universitate I.P.S. Pimen al Moldovei, iar la Sf. Gheorghe Nou I.P.S. Mitropolit al Ardealului. În lipsa acestora, cei după dâșii.

Răspunsurile se dau de către cei patru diaconi ai Patriarhiei, bisericește. Pe tot drumul procesiunii clopotele și toacele nu încetează.

La Biserica Sf. Gheorghe Nou:

Ajungând fruntea cortegiului acolo, și biserica fiind înconjurată de armată așa fel ca să rămână toată curtea și grădina libere de public, se desface cortegiul în două șiruri de câte două persoane unul și se aranjează de dl. maior Papadopol pe dreapta și pe stânga, la intrare, înăuntrul curții, călugărițele și călugării înlături jos în curte, diaconii

Capitalei între dâșii și preoții pe treptele bisericii, lăsând spațiu pentru trecere.

Intră înăuntru numai: cei patru preoți ai Patriarhiei, membrii Sf. Sinod, patru diaconi ai Patriarhiei, sicriul încadrat de călugării săi, M.S. Regele, Familia Regală, I.P.S. Patriarh, curtea și toată oficialitatea.

Se va păstra cu cea mai mare strictețe această ordine, protoierei și stareții fiind direct răspunzători de oricine ar cuteza să intre înăuntru, în afară de cei arătați. Corul rămâne afară și tace.

Imediat începe corul Bisericii Sf. Gheorghe Nou în cafas, cântând troparul „Cu sfinții fă odihnă...”, chiar de la ușa bisericii, până lângă criptă. Alături de aceasta se găsește o masă îmbrăcată de asemenea cu pluș. Călugării care duc sicriul, îl depun pe masă și împreună cu purtătorii ripidelor se retrag imediat în fața altarului pe trepte: cei fără ripide pe prima treaptă, iar cei cu ripide în spatele lor pe a doua treaptă. Toate luminile altarului, policandrului candelelor, amvonului sunt aprinse, iar ușile altarului deschise.

PP.SS. membrii ai Sinodului trec în fața altarului, asistența rămâne ceva mai în urmă, cântăreții trec la strana stângă, iar lângă criptă înaintează preoții Patriarhiei și parohul: doi într-o parte și trei în cealaltă, diaconii la fel, I.P.S. Patriarh, M.S. Regele și M.S. Marele Voievod și eventual un reprezentant al Familiei Brâncoveanu, prințul Brâncoveanu și principesa Marta Bibescu.

Arhidiaconul Evghenie rostește ectenia mică a morților, răspunsurile le dă cântăreții, ecfonisul parohul C. Popescu, iar diaconul Evghenie conduce pe I.P.S. Pimen să citească rugăciunea ce mică de dezlegare, ierodiaconul Lavru zice „Întru fericită adormire...” și răspunde clerului „Veșnica pomenire...” odată, iar corul Bisericii Sf. Gheorghe de două ori.

În vremea când corul începe „Veșnica pomenire...” diaconii Patriarhiei apucă doi câte doi de colțurile sicriului și-l coboară în criptă. Preotul paroh rânduiește cele necesare și ajută.

I.P.S. Patriarhul stropește sicriul în criptă cu vin, rostind formula „Al Domnului este pământul...” și apoi „Pentru Rugăciunile...”.

Apoi preoții înainte PP.SS. membrii ai Sinodului, diaconii și I.P.S. Patriarh, conduc pe M.S. Regele la ieșire. În acest timp corul cântă iarăși „Trăiască Regele”.

La ieșire armata dă onorurile, preoții și călugării fiind nemișcați la locurile lor, muzica militară sau în lipsa ei corul intonează „Imnul Regal” și astfel ceremonia ia sfârșit, permittându-se după aceea accesul publicului în biserică.

NOTE

1 Serviciul Istoric al Armatei.

2 Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar nr. crt. 2/1934, ff. 73-82.